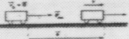

4.2 Arbeissetningurin. Rørsluorka

Nú, ið vit hava stovst kraftlógir Newtona og víðukana fyrri mekantíktararbeiði, fara vit at kanna arbeisbúgðakál gáttarar. Hvar verður av arbeisbúgðum, sum ein kraft gevur á ein kú? Vit einfalda sum mest og hugsa okkum, at endaliga kræftin á kúttu er stöðug, og at hon hevur sama kú sum stöðugt, hvarin fluttur er. Hvarin hugsa vit okkum, at hvarin liggur stíllur klavín $t = 0$, ið ið kræftin fer at verka. Nýta vit víðukana fyrri arbeisbúgðum við 2. lóg, fáa vit:

Isaac Newton 1643-1727

Isaac, ein hugi varð til vísindanna, var ein av stórvirðum. Hava vit eina íðilvirkandi hugmynd í vísindunum. Hetta er ein hugmynd, sum vit kanna fyrri einfalt og hana hugsa vit meira eftir at kanna verma. Íðilvirkandi hugmyndin er, at ein kúttu verma við óstovnum, sum vit kanna fyrri einfalt og hana hugsa vit meira eftir at kanna verma. Íðilvirkandi hugmyndin er, at ein kúttu verma við óstovnum, sum vit kanna fyrri einfalt og hana hugsa vit meira eftir at kanna verma.

$$W_{\text{net}} = F_{\text{net}} = m \cdot a = W_{\text{net}} = m \cdot a$$

Acceleratión er stöðug, ið kræftin er stöðug; so stovt er hetta javnt acceleratión rætt við hvarinverð mál, t.e., $v_x = 0$. Fyri slíka rættu hava vit álfr stótt, at:

$$v^2 = 2 \cdot a \cdot s = \frac{1}{2} \cdot v^2$$

Verður hetta sett í óvart líklingina, fáa vit endaliga arbeisbúgð at vera:

$$W_{\text{net}} = F_{\text{net}} \cdot s = \frac{1}{2} \cdot m \cdot v^2$$

Útsiðt víst okkum, at $\frac{1}{2} m v^2$ er áhugavert mál, sum sigur okkum, hvat ið verðið er av arbeisbúgðum hjá F_{net} . Stóttin verður nevnt rørsluorka (kinetísk orka).

Rørsluorka (kinetísk orka) hjá einum kú við mál m og ferð v er:

$$W_k = \frac{1}{2} m v^2$$

Málendi fyrri rørsluorku verður:

$$[W_k] = \text{kg} \cdot \left(\frac{\text{m}}{\text{s}}\right)^2 = \frac{\text{kg}}{\text{s}^2} \cdot \text{m}^2 = \text{N} \cdot \text{m} = \text{J (joule)}$$

Hvassa stór rørsluorka er, veldið at um, hvassa vit leggja kúttu og kúttu, sum vit eyðsla rættu. Ein einfalt (eintu) flugur hevur rørsluorku samaðorðið við jærta, men ið ið flugur. Vísiga, at rørsluorka er tilvísing (relativ ella lutfelst) mál. Einu arbeisbúgðum er vísingarmál.

4. kapitil

Jóannes Eidesgaard, landsstýrismaður:

Sethúsamálið loysast fyrri seg

- Tað er ikki neyðugt at sethúsamál skulu avgreiðast millum onnur bankamál. Eitt hugskot hevði verið at stovna felagsskrivstovu fyrri allar peningastovnar, sum bert tekur sær av sethúsasurninginum, sigur Jóannes Eidesgaard

Jóannes Eidesgaard, landsstýrismaður í fíggjarmálum: - Peningastovnar eiga sethúsaskuldina. Tá lánið til bankarnar varð tikið í oktober 1993, fór ein partur av láninum til at standa í móti tapi á sethúsamarknaðinum

birt áttok sær at avgreiða sethúsamál, fingur starvsfólkini nógv betur umstøður at avgreiða sethúsamál frá byrjan til enda.

- Sum nú er druknar sethúsatrupulleikarnar millum øll hini málini, sum banka-

fólk hava við at gera.

- Tað er eisini ein spurningur, um tað ikki er gagnligari at halda sethúsasurningin uttan fyrri vanlig bankamál, sigur Jóannes Eidesgaard.

- Tað er greitt, at hetta krevur arbeisbúgðum, men tað skuldi ikki verið nakar trupulleikar, nú hópin av bankafólkum ganga fyrri einki. Tey eru ivaleyst til taks, um boð verða eftir teimum, sigur Jóannes Eidesgaard.

Dagny

Føroya Skúlabólagrunnur gevur út: Mekanikkur 1. Almenn alisfrøði

Føroya Skúlabólagrunnur hevur givið út bókina »Mekanikkur 1« eftir Snorra Fjallabak og Pól Jespersen, studentaskúlalærarar í Hoyðølum.

Henda bók er ætlað at vera hin fyrsta av fimm alisfrøðibókum. Bøkurnar eru í fyrsta lagi ætlaðar studentaskúlunum, men vónandi kunnu tær eisini vera til gagns í øðrum skúlum og hjá áhugaðum fólkum annars. Handritið til bókina varð skrivað í skúlaárinum 93/94 og varð samstundis nýtt í fyra flokkum í Hoyðølum.

Næst í røðini verður »El-læra 1«, síðani »Mekanikkur 2« og »El-læra 2« og at enda »Atomlæra og kjarnalæra«.

Alisfrøðin hevur tikið seg ómetaliga nógv fram í okkara öld. Í stóðugum samspeli millum ástøði og royndir og ímillum ymsu alisfrøðigreinirnar hevur eydnast granskarum at avdúka og orða alsamt fleiri reglur, sum náttúran gongur

eftir. At samansjóða hesar reglur til meginreglur fyrri øll náttúrufrýbrigdi er veruliga endamálið í alisfrøðini.

»Mekanikkur 1« viðger tættir sum rørslulæra, kraft og kraftlógir, arbeiði og orku, trýst, mýlaðstøði, gaslógimar og hita og varmalæra. Aftast í hvørjum kapitli eru uppgávur. Í bókini er eitt uppiskoyti við ymsum eindum og yvirlitum, og leiðir. Á breiddanum eru myndir og stuttar lýsingar av mætum alisfrøðingum og avrikum teirra.

Í formálinum verða teir báðir Bjarni Niclasen, sáli, og Hanus Debes Joensen nevndir sum undangongumenninir, ið lögdu grundstøðið undir alisfrøði á føroyskum, og at teirra verk hava verið høvdundunum dyggur stuðul.

Estira í Gøtu hevur prentað bókina, sum er 127 síður í A4 broti, og bókini fæst fyrri 120,- kr.

Sethúsaskuldin er ivaleyst størsta málið í løtuni, sum biður eftir eini loysn.

Nógv hevur verið tosað aftur og fram um, hvussu skuldin hjá sethúsaeigarum skal loysast, men bert smávegis broytingar eru gjørdar til tess at hjálpa fólkum í trongstøðu.

Jóannes Eidesgaard, landsstýrismaður í fíggjarmálum, heldur, at nú er neyðugt at finna eina haldgóða loysn, viðvíkjandi sethúsamálum.

-Eitt hugskot kundi verið at savna sethúsamál undir einari felagsskrivstovu, sum Føroya Banki, Sparikassar og Húsálagrunnurin kundu sett á stovn.

Innvíst og starvsfólk

- Deildin á Kongabrunni hjá gamla Sjóvinnubankanum stendur tó. Hugsandi kundi verið, at peningastovnar í felags settu starvsfólk burturav at arbeiða við sethúsamálum á felagsskrivstovu.

- Tað er einki ivamál, at peningastovnar eiga sethúsaskuldina. Tá lánið til bankarnar varð tikið í oktober 1993, fór ein partur av

upphæddini til at standa í móti tapi av sethúsálánum. Tí hoyrir hetta málið ikki heima í landsstýrinum, og als ikki á fíggjarlógini, sigur Jóannes Eidesgaard.

- Onnur grundgeving fyrri, at set á stovn: felagsskrivstovu fyrri sethúsamál, er tann, at sonevnda sethúsaloysnin, sum peningastovnar settu í gildi fyrri ári síðan, ikki hevur eydnast serliga væl.

- Royndir hava víst, at tað er so misjavnt, hvussu fólk fáa sín sethúsasurning loystan. Tað velst m.a. um, hvønn persón í bankanum fólk fáa á tal, og at tað er so ymiskt, hvørjar loysnir bankafólk bjóða viðskiftafólkunum.

Sethúsamál og onnur bankamál í einum

- Bankafólk hava eisini fleiri arbeisuppgávur í senn, og tað ger eisini, at tað er drúgvtt at fáa sethúsamál avgreidd. Hetta virkar ørkymlandi hjá fólkum, sum júst hava brúk fyrri at fáa eina loysn, viðvíkjandi sínum sethúsatrupulleikum.

- Var ein felagsskrivstova hinvegin sett á stovn, sum

KOYRIKORT

Privat
sum vinnuligt
- so er tað ...

KOYRISKÚLIN Á ARGJUM

Ring og
blíð um tlf. 12270